

Gredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 25a.
Telefon 87-88
Gredništvo i uprava
za Sloveniju i Sloveniki del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erlačeva 4a.

ISTRA

Sloboda je kao sunce i zrak —
treba da je čovjek izgubi, pa
da shvati da bez nje ne može
živjeti.

Giacomo Matteotti

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Naša školska omladina

— Naša zemlja priko mora čeka
zalud dječicu nazad da dočeka,
rekao je Mate Balota u pjesmi »Lipi-tiči,
namijenjenoj našoj školskoj omladini.

Trebala bi nam statistika naše omladine,
prvenstveno one intelektualne, koja je
od godine 1918. na ovamo završila škole u
Jugoslaviji, pa da se može tačno utvrditi
koliko je bio broj tih omladinaca u emigraciji.
Tada bi se najbolje vidjelo koji postotak
naše omladine, koja završi školovanje
ovdje, ostaje i kasnije aktivan. Koliko
je ostalo od onog mladićskog oduševljenja
i koliko je projekata ostvareno. Jer
omladina stvara projekte, omladina daje
impulsa i omladina daje ideje. Ali omladina
ih vrlo rijetko ostvaruje dok je u školskim
klupama, a kasnije ostaju tek pojedinci
koji te projekte svoje generacije nastoje
oživotvoriti.

Do 1925. a i 1926. bila je naša školska
omladina kvantitativno i kvalitativno u
porastu. Preko praznika se odlazilo kući,
podozimali su se izletiti u domaćem kraju
u stilu Kurečevom ili Baštjanovom, s
torhom na ledjima i s bilježnicom u ruci.
Omladinski kongresi u Trstu bili su kulminacija
te aktivnosti. Ti kongresi i pokretanje
časopisa »Naš glas« značili su našu
poslijeratnu omladinsku kulminaciju. Srednjoškolski
i akademičari, oni koji su pohađali
škole u Jugoslaviji i oni u Italiji, Hrvati i
Slovinci, sve je to zajednički radilo, zajednički
zbiralo, pisalo, pjevalo i zajednički
se pripremalo na javni rad u Julijskoj
Krajinji i za — zatvore. U svakom selu je
bio netko, okolišna sela su stvarala zajedničke
spontane omladinske kružoke i tako
je preko praznika cijela Julijska Krajina
oživljavala, vrila. Čitalo se, referiralo, pisalo,
govorilo s ljudima i pomalo romantičarski
sanjarijo na mjesecini.

To se odjednom prekinulo. Prestao je
»Naš Glas«, prestali su kongresi, i što je
naše djetelovo, prestala su odlazanja
kući preko praznika. To je imalo za
posljedicu cijepanje omladine u dva dijela:
jedni s jedne strane granice, a drugi s
druge. Kontakt između onih koji su ostali
u Italiji i ovih ovdje, prekinuo se. Stvorile
su se dvije omladine: omladina dolje
i omladina u emigraciji.

Politički i kulturni centar za svu našu
omladinu do tada bio je Trst. Tim prekidom
izgubilo se taj centar, a to je imalo za
posljedicu... daljnje cijepanje omladine u
emigraciji na hrvatsku i slovensku školsku
omladinu. Zagreb je postao centar hrvatske
omladine iz Istre, a Ljubljana, donekle
Maribor i Celje, slovenske omladine iz
ostale Julijske Krajine.

Omladina, naročito ona u Zagrebu, osjećala
je vrlo teško taj prekid. Možda i zato
što je bila na okupu — što ih je bilo dosta
i što su oni u Zagrebu bili u ogromnoj
većini djeca sromašnih seljačkih roditelja,
koji su živjeli dolje. I nije imalo »vidno«
da je baš ta zagrebačka omladina davala
najjači impuls za stvaranje Saveza emigrantskih
društava, nastojeći zadržati daljnje
rasparčavanje omladine i tražeći načina za
nastavak rada zadržanog u Trstu.

Ali — godine su prolazile — ti srednjoškolski
su došli na sveučilište i gubili se iza
toza u borbi za kruh. Rasparčali su se kao
grupa i ostali su samo jači pojedinci da
nastave s radom.

Novi — ovi današnji — nemaju tradicije.
Ne znadu za ono pred desetak, petnaest
godina, ne odlaze dolje. Gube vezu sa
zemljom i jedino još što ih izdvaja iz
općeg društva školske omladine ovdje,
je sromaštvo i osjećaj za roditelje i braću
koje ne mogu da vide kroz cijelo vrijeme
od kada su došli ovamo.

Ta omladina znade vrlo malo o svojem
zavičaju — ta omladina ne pozna dovoljno
svoj kraj ni zorno ni iz knjiga. Vrlo malo

se bavi problemima koji su mučili
predjašnje generacije naše školske omladine —
vrlo malo študira zemlju i ljude. U većini
ne zna ni talijanski i nema jasnije pogleda
na nacionalnu i socijalnu strukturu Julijske
Krajine. Dobri su diaci u školi, odlično se
spremaju za ispite i s uspjehom
punjavaju redove — intelektualnog proletarijata
ovdje.

Sa zavičajem gube veze. Gubeći veze
sa zavičajem, gube veze i sa emigracijom.
U toj pesimističkoj noti, koja može
proizći iz ovih redova, izdvajaju se, srećom,
neki slučajevi, koji bi nam morali pokazati
put u odgoju današnje naše školske
omladine. Svake godine izadje iz srednje
škole po par pojedinaca, koji odmah počinju
da se zanimaju za kraj i narod dolje
i koji počinju sa radom u emigrantskim
društvima, naročito u akademskim klubovima
i omladinskim sekcijama. Ti pojedinci
nastavljaju tradiciju predjašnjih omladinskih
generacija, onih iza rata i naročito one
takozvane tržanske generacije, zapravo
svetojakoške, jer je centar bio u Svetom
Jakubu u Trstu.

Trebalo bi ispitati uzroke radi kojih se
u omladini nisu izgubili. Trebalo bi
vidjeti put kojim su oni, osamljeni, došli
od tog nastavljanja tradicionalnim radom
naše školske omladine. Vidjeti to, pa započeti
radom na ponovnom odgajanju naše
omladine.

Jer nama nije cilj da školujemo
naše omladince samo zato da postanu štreberski
činovnici ili da ostaju nezaposleni i očajni
intelektualci. Kada bi to bio cilj, tada bi
to školovanje imalo jedino karitativnu svrhu,
a i to je dvojbeno.

O cilju odgoja naše omladine ne treba
da govorimo. Znamo ga svi. Jedino način
treba da promislino i da se dade mo
posao. Jer ta omladina, nikoza da joj
pokaže put. A željna je rada i želi da svoj
zanos unese u nešto dobra, nešto za što
je određena. Ako se to ne uradi, naš
narod dolje ostaje bez inteligencije, a mi
u emigraciji ostajemo bez omladine. Ako
ostanemo bez omladine, iskopali smo
grub sama sebi i našim idejama za koje se
borimo i radi, kojih smo se organizirali.

(t. p.)

Prirodni prirastek prebivalstva

v Julijskoj Krajinji, Beneškoj Sloveniji in Zadru leta 1936
po uradnih podatkih Osrednje ga statističnega urada v Rimu

V redni prilogi k uradnem listu
»Gazzetta Ufficiale« štev. 117 od 21 maja
1937 leta je izšla statistika prirodnega
prirastka prebivalstva v Julijski Krajinji,
Beneški Sloveniji in Zadru za leto
1936, po kateri prinašamo skrajšano
sledede podatke:

Table with 5 columns: šteto, pokok, šteto živorojenih, šteto mrtvorojenih, umrlih. Rows include Goriska pokrajina, Puljska pokrajina, Reska pokrajina, Tržaška pokrajina, and Beneška Slovenija.

VSA JULIJSKA KRAJINA (bez občin ki
spadajo pod Videmsko pokrajino)
1936 258 814 17 800
Za občin Gorjani ni podatkov, ker
je ta občina sedaj združena z občino
Rtina (Astejano).

Razen tega so v Videmski pokrajini
še sledede občine, kjer prebivajo Slovinci:
1. Naborjet 5 28 1 18
2. Fontabelj 10 81 0 30
3. Trbiž 38 104 2 70

Table with 4 columns: Skupaj v 1936, 1933, 1934. Rows include Zadrška pokrajina, Puljska pokrajina, Reska pokrajina, Tržaška pokrajina.

Table with 4 columns: JULIJSKA KRAJ., Zadrška krajina, Beneška Slovenija. Rows include Zadrška krajina, Beneška Slovenija.

Table with 4 columns: 1936, 1935, 1934. Rows include Zadrška pokrajina, Beneška Slovenija, skupaj.

Gornja stevila govoriyo sama zase
dovolj jasno, tako ni treba posebnega
komentarja. Stevilo rojstev kaže, ako
izvzamemo Resko pokrajino, očito močno
tendenco navzdol. Stevilo umrlih pa
rapidno raste od leta do leta. Zaradi
tega se je letni prirodni prirastek v
zadnjih dveh letih močno zmanjšal, v
Goriški in Puljski pokrajini za eno tretjino,
v Tržaški celo za polovico. Je v Reski
pokrajini je ohranil svojo višino.
Pravo lice tega pojava se nam pokaže
šele v primeri s številom prebivalstva v
posameznih občinah in pokrajinah. V
ta namen opozarjamo čitatelje na podatke,
ki jih je objavila »Istra« od 7
maja t. l.

Tako izvemo, da je znašal leta 1936
prirodni prirastek prebivalstva v
Goriški pokrajini 4,5 odtisoč, v Puljski 7,3,
v Reski 7,8 in v Tržaški le 1,6 odtisoč.
V istem letu je bil prirastek v Zadrški
pokrajini 13,1 odtisoč. Še bolj značilno
so stevila za glavna mesta posameznih
pokrajini: v Gorici je znašal prirodni
prirastek 1936 le 1,3, v Pulju 3,3, in na
Reki 6,3 odtisoč Trst sploh ni izkazal
prirastka, temveč 0,4 odtisoč zmanjšek.
Za Zader je bil prirastek 12,3 odtisoč.
Iz teh podatkov lahko sklepamo, da je
dežela, ki je po ogromni večini slovenska
in hrvatska, ohranila višino
prirastka, dočim pada v mestih, kamor
je največji pritek Italijanov iz drugih
pokrajini, prirastek od leta do leta, tako da
bi v največjem mestu Julijske Krajine,
v Trstu, število prebivalstva nazadovalo,
ako ne bi držala prirodno mejo zmanjšek
ravnoteže je ga delno tudi nadkriljevala
imigracija z dežele in iz drugih
krajev.

»Deutsche Arbeit«
prenosi članak iz »Istre«
o promjeni prezimena

Revija za Njemstvo u Inostranstvu,
»Deutsche Arbeit«, donosi u svojem
junskom broju statistički prikaz promijenjenih
prezimen u Julijskoj krajinji i lužnom
Tirolu iz uskrsnog broja »Istre«.

Table with 4 columns: Demografična »bitka« v aprilu in maju. Rows include Demografična »bitka« za maj in april, poroke, živi rojeni, mrtvorojeni, umrli.

Jul. Krajina in belgrajski sporazum

Kako naši izseljenci v Južni Americi
gledajo na sporazum med Italijo in
Jugoslavijo

Pod naslovom »Julijska Krajina in
beogrjaski sporazum« prinaša »Slovenski list« iz Buenos-Airesa od
29. maja tege leta uvodnik, iz katerega
je razviden pogled naših iselencev iz
Julijske Krajine v Južni Americi na
beogrjaski sporazum. Ta zanimiv
članek prinašamo v celoti:

Naše tukajšnje slovensko izseljenstvo,
ki je v svoji pretežni večini iz Julijske
Krajine, so v zvezi z beogrjaskim sporazumom
med Jugoslavijo in Italijo najbolj
zanimale one vesti, ki so zatrevale, da je
italijanska vlada obljubila spremeniti
svojo politiko napram jugoslavjski
narodni manjšini, prenehati s
preganjanjem Slovencev in
Hrvatov ter jim dovoliti vsaj najbolj
elementarne kulturne pravice. Zato
smo tudi vsi z največjim zanimanjem
prifčikovali prve novice iz Primorske
po beogrjaskem sporazumu. Na podlagi
teh novic si moremo ustvariti tako
je sliko o sedanjih prilikah
na Goriškem, Tržaškem in v Istri:
Skoro vse jugoslavanske politične
konfirance so oblasti poslale
spet domov, ljudi ne
nadlegujejo več. Če govore ali
pojejo v svojem jeziku in na
nekaterih uradih se je
dogodilo, da ni noben italijanski
uradnik padel v omedlevo, ko
so stranke govorile po
slovensko. Res je, da se
krajevni predrejeni organi in
fašistični rogovileži, ki so
se dolga leta oblastno šopirili
med našim prebivalstvom, v
nekaterih krajih na vsu
moč trudijo, da bi preprečili
izvajanje »nove politike«
napram jugoslavjskemu
živilju v smislu
dovoljenosti iz Rima. Ker se
širijo vesti, da bo
dovoljen tudi pouk našega
jezika v onih krajih,
kjer bo prebivalstvo
to želelo, so ponekod
voditelji zahtevali od
slovenskih staršev
šola obveznih otrok
pisarne izjave, da
govore njihovi otroci
doma samo
italijanski. Vendar pa
so se te in
podobne stvari
dogajale baje
brez vednosti
višjih oblasti
in v Trstu na
pr. gr. glas, da
je prefektura
pripravljena
storiti vse
potrebno, da
se snisel navodil,
ki so prišla
iz Rima in
ki imajo za
cilj, da
pripomorejo
k pomirjenju,
ne bo
več pačil
od neodgovornih
elementov
v stranki.

Načelni dogovor glede
postopanja z
Jugoslavo v Italiji
vsebovan v
ze objavljene
besedilni političnega
in gospodarskega
sporazuma,
marveč v
eni od
datih not.
Pariski »Temps«
zavestavljajo
da se
gleda
naše
manjšine
pripravlja
podrobnejše
besedilo
dogovora.

Medtem pa
so se o
teh
podrobnostih
že
vrnilo
potrebni
razgovori
diplomatičnim
potom
in na
podlagi
informacij,
ki
smo
jih
možni
doselje
zbrati,
bo
Italija
dovolila:

- 1. da sme vse jugoslavoskno kulturno in
uobzno časopisje v Italijo od političnega
časopisa na le tisto, ki za Italija dopusti;
2. da smejo čez mejo vse jugoslavoske
knjige;
3. da se smejo v Julijski Krajinji
ustanoviti novi kulturni in
nabojni slovenski in
hrvatski listi (baje
ne informativni
dnevnik in
več
periodičnih
publikacij);
4. da smejo
naši
ljudje
prijeti
zborni
in
manifestacije
(v
kolikor
pride
kak
takega
v
fašistični
državi
seveda
sploh
v
poštev);
5. da se smejo
ustanavljati
prosvetna
društva
ter
pevske
zbori
za
cerkveno
in
iz-
vencerkveno
petje;
6. da se smejo
ustanavljati
slovenske
in
hrvatske
zasebne
šole.
Iz
navkar
povedanega
lahko
vidimo,
da
se
zre
v
bitvstvu
je
za
najbolj
elementarne
kulturne
pravice,
ki
bi
jih
morala
v
vsakem
resnično
kulturnem
narodu
nemoteno
živjeti
kakršnokoli
narodnostna
skupina;
vsekakor
pa
moramo
priznati,
da
bo
življenje
našim
ljudem
in
Primorskem
v
mno-
gim
olašano.
Če
se
bodo
te
obljube
v
celoti
izpolnile,
saj
bo
to,
po
dolgih
letih
črna
suženjstva,
prvi
žarek
svetlobe,
ki
bo
zasijal
na
naše
kraje
pod
Italijo.

Talijansko-jugoslavenski pakt
i jugoslavenska manjina
u Italiji

Pod tim naslovom donosi posljednji
broj »Slovenskog Pehleda« prikaz
Josipa Vuge. Osvrće se na potpisivanje
prijateljskog pakta i tkoši stanje našeg
naroda u Italiji prije i poslije rata.
Spominje tragičnu smrt Ljilja Bratuza,
kao i razne druge događaje, a detaljno se
bavi akcijom »Bente di rinascita agraria«
i kolonizacijom Talijana na našoj
zemlji.
Na više mjesta citira »Istru« i donosi
podatke objavljene u našem listu.

TKO SU BRACA ROSSELLI?

Već smo pisali o umorstvu braće Rosselli u Francuskoj. O njima piše u ženevskom Journal des Nations Carlo a Prato ovih dana:

Carlo i Nello Rosselli članovi su obitelji, koja je pridonijela mnogo žrtava za Italiju. Brat im je pao u svjetskome ratu, te je tako njihova majka Amelia, odlična talijanska književnica, izgubila tri sina. Died braće Rosselli bio je prijatelj Mazzinijev. Njihov stariji brat nalazio se među prvima, koji su svim silama radili na tome, da se Italija, zajedno sa Belgijom, stavi na obranu prava i slobode. Pao je kao i toliki drugi u golenoj tragediji svjetskoga rata.

Carlo se tada u svojoj 17. godini javio kao dobrovoljac u talijansku vojsku, a nekoliko godina poslije rata odlukovao se u socijalnim i političkim znanostima, te postao docentom na visokoj trgovačkoj školi u Ženevi. Prema tradiciji obitelji i po svojem idealističkom duhu nije mogao odobriti režim, koji je zavladao u Italiji od godine 1922. Kao otvoreni neprijatelj vlade sudjelovao je u svim borbama, koje su još bile dozvoljene do išeznuća Giacoma Matteottija.

Upisavši se u socijalističku stranku, pristao je uz reformiste, kojima je priznati šef bio Filippo Turati. Kad je Turatiju zaprijetila smrtna opasnost, organizirao je Carlo Rosselli i njegov bijeg, ali uvjeren, da se treba boriti otvoreno, ostavio je Turatiju na Korzici i vratio se u Italiju istim brodom, kojim je pobjegao stari socijalistički vodja. Godine 1927. otkrivi ga i osudiše na deset godina tamnice. Zatim ga otpremiše na Liparske otoke, odakle mu je godine 1929. uspjelo pobjeći u Pariz, gdje je osnovao tjednik »Giustizia e Libertà«.

Njegov brat Nello, njegova žena Engleskinja i njegova majka dospjeli su zbog njega u tamnicu, ali su zatim pušteni, jer su dokazali svoju nevinost. Oslobođen je osobito doprinijela intervencija britanske vlade. Nello je kao veoma mlad čovjek izdao brojne rasprave o velikim ljudima talijanskog preporoda i o preteči ruszkoga socijalizma Bakunijem. On nije razvijao nikakve političke djelatnosti, te je sve do pred nekoliko dana borovao u Italiji, a u Pariz je došao sažno da posjeti svoga brata, kojega je veoma volio.

Carlo Rosselli pisao je, proučavao, polemizirao i, prema Mazzinijevskom idealu — radio. Oko njega su se skupljali konzervativni monarhisti, desničarski liberali, demokrati, radikali i umjereni socijalisti. On je imao mnogo pristasa i u Italiji i u inozemstvu, a fašistička je država osudila one, koji su u Italiji štampali i dijelili njegove manifeste. Njegov list »Giustizia e Libertà« dobio je osobito informacije o položaju u Italiji, koje je anglosaska štampa redovito prenosila.

Kad je u Španjolskoj izbio građanski rat Carlo Rosselli nije oklijevao. Pred godinu dana otputovao je u Barcelonu i stavio se ondje na raspolaganje republici. Na fronti kod Illuesce dopao je rana, te je dopremljen u Valenciju, odakle se vratio u Pariz.

Izjava talijanskih antifašističkih grupa povodom umorstva braće Rosselli

Pariz, juna 1937. — Sve talijanske stranke i grupe u emigraciji izdale su prigodom umorstva Carla i Nello Rossellija zajednički proglas u kojem izjavljuju solidarnost u borbi i ukazuju na one koji su ubili braću Rosselli. Taj proglas su potpisale ove stranke i grupe:

- Partito Socialista Italiano (I. O. S.)
- P. C. d'Italia — Giustizia e Libertà
- Lega Italiana dei Diritti dell' Uomo
- Unione Popolare Italiana — Gruppi Anarchici Italiani — Partito Socialista Italiano (massimalista) — Partito Repubblicano — Associazione Franco — Italiana ex Combattenti — Soccorso Rosso Italiano — Fondo Matteotti — Fratelloni Italiani — Comitato Nazionale Femminile contro il Fascismo e la guerra — Federazione Giovanile Socialista Italiana — Federazione Giovanile Comunista — Movimento Femminile Socialista — Anna Kuliscioff.

IZJAVA ROSSELLIJEVE UDovice
Pariz, juna 1937. Udovica pok. Carla Rossellija, gospođa Marlon Rosselli, uputila je javnosti preko štampe izjavu, u kojoj najemrgentnije oprovrgava neke glasove desničarske štampe da je navodno Carlo Rosselli bio spremna da se vrati u Italiju i pokori Marlonu Rosselli nazivajući to blagom infamijom i podvlači da je Carlo Rosselli žrtva svoga ideala.

NAJSTARIJI NAROD U EVROPI GINE ZA SLOBODU

RAT PROTIV BASKA

„u ime obrane vjere i za ideal civilizacije“

Neki dan čitamo u »Slovenec« uvodnik o Baskima i glavnom gradu Bilbao. Bilbao ima u svojem grbu naslov »Ciudad Invicta« — Nepobjedivi grad. Imenost se historija Baska i njihovih borbi za slobodu, pa se na koncu veli: ...prilike danas ne nalice na prilike pred sto godina. Danas nisu fronte samo političke, nitl samo vojničke, već su postale i »svetovnonazorne« — fronte raznih pogleda na svijet.

Bilbao je pao, uza sve junaštvo Baska. Fronte su idejne, a topovi, avioni, tenkovi i strane trupe, odučile su pobjedu. U štampi se često nalaze na statistike o bogatstvu Baskije i o interesu Nijemaca i Engleza za rudno blago. Ali usprkos toga, bitka za Bilbao ima značenje dvalu »svetovnonazornih« fronta, kao što kaže »Slovenec« i držanje ostalih država, parodito velikih, određeno je, uglavnom, prema tome.

Što se tiče držanja velevalisti prema ovoj fazl rata, u kome su borbe bile koncentrirane na Bilbao, treba spomenuti, da je po svjedočanstvu britanskih listova (na pr. »Daily Express«) javljiva nacionalista potpuno sastavljena od njemačkih i talijanskih aparata, dok su njihovi četnici brojne talijanske jedinice. Ta nazovnost osobito Talijani nije više nikakva tajna, jer u Italiji samoj već se javno objavljuju liste gubitaka tih vojnika, koji se i nadalje označuju kao dobrovoljci, premda je očito, da su njihovi odredi formirani još u Italiji i odmah otpremljeni kao kompaktne jedinice, sa oficirima i oružjem. Fašistički listovi veličaju mislju tih dobrovoljaca u službi tobožnje borbe protiv komunizma, pa na pr. »Corriere della Sera« piše: Pohrlivši da se bori za pravednu stvar za obranu vjere i ideala civilizacije, on

su pali junački se boreći. Njihova žrtva nije bila uzaludna. Sjedenom svojih junačkih prstina u sprječili napredovanja komunizma. Njihov primjer našao je nasljedovanje. Oni će začelje biti osvećenici.

Talijani sami su, dakle, otkrili sudjelovanje talijanskih fašista u Španiji na strani Franca. Učinio je to, kao što smo već javili, »Popolo d'Italia« 17. o. m. autoritativno u jednom članku, koji se pripisuje samom Mussoliniju, a koji je dnevnim zapovjedi generala Russo, poglavara generalnog štaba milicije javno čitavan 19. o. m. na sastancima milicije, — da bi naša duša treptila u ponosu zbog istine i uzvišenosti žrtve, od duboke zaljubljenosti za pale, veli se u toj dnevnju zapovjedi. U članku »Popolo d'Italia« iznosi se historijski borba, koje su se ožujka mjeseca odigrale na fronti sjeverno od Madrida i u kojima je, kako je poznato, talijanska ofenziva bila zaustavljena. »Popolo d'Italia« pripisuje to lošem stratejskom potzvu Španjolskog nacionalističkog vodstva, koje je dalo zapovjed za uzmak, premda taj nije bio potreban, dok protuofenzivu republikanaca označuje kao odluku francuskoruskog vodstva, da se 15.000—20.000 vojnika međunarodne brigade upotrebi baš na odsječku Guadalarare. Ali važnije od ovog historijata je bitke je zaključak Mussolinijevog organa, koji glasi:

»Judi dviju država, koji niste besćutni prema ljepoti žrtve onih, koji umiru za jedan ideal, eujte ovo sveto svjedočanstvo, kao što smo ga mi sami služili u šumi i strahopostajanju! U ožujku su bi fašisti, koji su pali, broje se na stotine, a ranjeniji je bilo preko 2000. Fašizam, koji je naučio Baskima živjeti životom sastavljenim od hrabrosti i isti-

ne, nije sakrio te gubitke. On je objelodanio ovih dana sva imena, predloživši ih narodnoj zbalvi i osvetničkoj egzaltaciji crnih košuljara. Gdje? Kada? Kako? Nije moguće to danas reći. Ali jedna stvar je sigurna, sigurna poput vjerske dogme, dogme naše vjere: Mrtvi sa Guadalarare bit će također osvećeni.«

A na vijest o padu Bilbao, talijanski listovi donose velikim slovima tu »pobjedu« i podvlače da je Guadalarara osvećena. Tako »Corriere istrance« donosi tu vijest pod ogromnim naslovom preko cijele prve strane:

Dal fulgido eroismo di Guadalarara alla decisiva vittoria di Bilbao — Le Frece nere mirabili per impeto e valere hanno espugnato ieri la capitale basca — Entrata in Bilbao dei legionari preceduti da un gruppo di geonalisti italiani in camicia nera. (Od bljštavog heroizma sa Guadalarare do odlučujuće pobjede Bilbao — Crne strijele (talijanski dobrovoljci. Op. ur.) presretivši su noću u vriednosti, osvojile su jučer glavni grad Baska. — Ulazak legionara (talijanskih) u Bilbao s grupom talijanskih novinara u crnim košuljama na celu).

Ua talijanska štampa tvrdi to isto, a to potvrđuje i brzojav, koji je general Franco uputio Mussoliniju, a koji je objavila agencija Stefani. Taj brzojav glasi:

»U času, kada nacionalne čete pobjedonosno ulaze u Bilbao, upućujem oduševljene pozdrave ove vojske kao i moj srdačni pozdrav Vam i smatram za potrebno naglasiti, da je ova vojska ponosna, što se pokazala dostojna povjerenja, koje je veliki talijanski narod, a i njihov vodja u njih polagao. Molim Vas, da obavjestite o ovom uspjehu kralja i cara i da mu izrazite najsrdačniji osjećaj Španjolskog naroda i moj. — Generalissimo Franco.«

Mussolini je Franco odgovorio siljeđenim brzojavom, kojega je dala štampa »Agencia Stefani«:

»Vijest o ulasku nacionalnih četa u Bilbao primili su sa velikim oduševljenjem talijanska vlada i narod. Fortika koju mi je upravila Vaša Exceclencia obavješujući me o ovom događaju, osobito me obradovala na smatram potrebnim izraziti Vašoj Exceclenciji moje srdačne čestitke zbog uspješnog izvršenja ovog velikog pothvata kojim je pripojena španjolskoj domovini jedna od najplemenitijih pokrajina i koji potvrdi znači također gigantski korak za potpunog trumf nacionalne stvari. Saopćio sam kralju i caru poruku Vaše Exceclencie, na kojoj vam i on zahvaljuje. — Mussolini.«

VIJESTI O SMRTI BRACE ROSELLI U TALIJANSKOJ ŠTAMPI

Sva talijanska štampa je donijela u par navrata vijest o smrti Carla i Nello Rossellija u Francuskoj. Mrtve ih ne napada, već jedino citira neke francuske desničarske listove u kojima se na vrlo providan način nastoji prikazati kao su da braću Rosselli umorili anarhisti.

VELIKI BROJ SAŽALNICA

Pariz, juna 1937. Pokret »Giustizia e Libertà« primio je velik broj sažalnica prigodom umorstva braće Rosselli. Sažalnice su došle iz svih krajeva svijeta. Iz Londona je poslao sažalnicu don Luigi Sturzo, bivši šef Talijanske pučke stranke, a na Savez je telegrafirao u ime cijele emigracije.

Izražujemo vašem pokretu bratsko saučesje prigodom tragičnog gubitka neustrašivog antifašističkog borca Carla Rossellija.

SVEČENIK IZ PULE POGINUO U ŠPANJI

U službenom talijanskom popisu palih talijanskih dobrovoljaca u Španiji, za »pobjedu i stvar fašističke civilizacije« kao što to kaže »Popolo d'Italia«, čitamo među ostalima i ovo ime:

Bortolon don Antonio
Šta li je ovaj svećenik iz Pule tražio na Guadalarari?

Lahkoatletska tekma u Tratu in se kaj

Trst, junja (Algis). Dne 13. t. m. se je odigrala meč S. K. Koutardija iz Zagreba in S. S. Giuvinazza iz Trsta laškoatletska tekma. Pred tekmo se je jugoslovanski atletski podani na pokopalištu pri Sv. Ant. kjer se so poklonili pred spomenikom palih fašistov (Ara dei caduti fascisti), kamor je dr. Narančič položil tudi šop cvetic z jugoslovanskim trakom in odredil zbranim minuto molku. Ob nastopu tekma se je razvnelo 23 jugoslovanskih in talijanskih atletov. Atleti ko so se postavili v vrsto pred tribune, so drignili roko z rigniki pozdrav medtem ko radi zaigral jugoslovansko himno. Marica Reale in Giuvinazza. (Piccolo d. S. 14. jun). Potem so se priče tekme. V irih disciplinah je jugoslovanski odredni značgo. V skupni ocenji pa so zmagali Italijani z 73 točkami napram 57.

Razgovor s Carlom Rossellijem

Godine 1932 je u Parizu imao naš saradnik g. Dragovan Šepić više razgovora s istaknutim vojtnama talijanske emigracije. Svi ti razgovori, sa Salveminijem, Trevesom, Turatijom, Rossellijem, objavljeni su bili tada u našem listu. Sada, prigodom tragične smrti Carla Rossellija, objavljujemo ponovno taj razgovor, koji je bio štampar u našem listu na urotnom mjestu 8 septembra 1932 godine pod naslovom: Rosselli govori...

Profesor Rosselli, jedan od glavnih vojdnih nozov »revolucionarnog antifašističkog pokreta »Giustizia e Libertà« je mlad čovjek, glatkog zadovoljnog lica u njegova pojavna ne daje ništa slutiti onaj jaki i snažni rad, koji je on razvio protiv fašizma već u samoj Italiji kao i u Francuskoj, Vrlo energična i skladna priroda, Rosselli je bio vrlo cijenjen od pokojnog Turatija i bio mu najviše pri ruci u njegovom dramatičnom bijegu iz Italije.

Pokret »Giustizia e Libertà« je jedan od najvažnijih, kompromisna talijanske liberarne buržoazije sa radničkim socijalizmom pa djelo Rossellija, programatsko za tečno shvaćanje ritavog tog pokreta i nosti nastoj. Le socialisme liberale.

Ulaz »Giustizia e Libertà« u Antifašističku koncentraciju je uzrokovan rascepom u talj jedinstvenoj koncentraciji i sljedećim, beskompromisni element »Republikanske stranke« istupiti su iz koncentracije i počeli da se grupiraju oko lista »Iniziativa«. Propagandaju potrebni pročišćenja antifašističkih redova i tražeć se samo borbu protiv fašizma već i protiv ritavog sudždnjeg društvenog poretka...

Rosselli se voli taj beskompromisni stav Republikanske partije i želi ne samo da talijansko radništvo i seljaštvo, već i građanski slojevi udju u borbu protiv fašizma. Rosselli ima velikog ugleda u »visokim krugovima« antifašističkog pokreta i ustojbi da bude kao neka spuna između socijalizmom zadoženih radničkih masa i liberalnog građanstva. On uvijek stoji na pokretu protiv do diktaturom procedu svoje tajne bila tu diktatura slična onoj ernoj u Italiji ili onoj crvenoj u Rusiji. Zato me i nije začudila slika, izvješena u njegovim udobnim pišćanim stolom u još udobnijem stani Placa du Pantheon, slika izrezana iz »L'Illustrazione« koja prikazuje Laitinora i Grandiju zajedno.

Uložec u njegov stan, pozdravilo me je veselo tepanje njegovog djeteta, kojega je Rosselli s nježnošću odstavio, uceo me u svoj kabinet i pomolio da sjednem...

Na stolu su mi upali u oči kupovi programa »Giustizia e Libertà« izdana u Rimu, kao apurirani papiri, kojih se možda ne stitje da se kriju u mali džep prsluka... Sve je pokazivalo jednu aktivnost i ovi programi i razne druge knjižice i novine namijenjene propagandi u Italiji kao i sam Rosselli, koji je sa neodbitnom živahnosću započeo razgovor o stanju radništva i seljštva u Italiji. Pri tom sam opazio s lako toplim uvjerenjem i s kako sugestivnim izražajem izgovara lat tojke riječ »Sloboda«, koju je označivao kao cilj i kao usjet za jedno bolje uređenje svijeta...

Talijanski socijalizam nosić pečati Turatijevog duha i posebnih talijanskih prilika, teži za slobodom i pravednošću... Taj pokret nije protivan pravednom težnjama

talijanske buržoazije. Tom socijalizmu su i pridolazile sve veće mase građanskog društva i fašizam je samo izmislilo neku socijalističku ili komunističku opasnost za Italiju.

— Je li ti bila postojala opasnost od komunizma ili anarhije u Italiji?
— Jeste, ako hoćete.

— Za kako možete misliti da bi Italija mogla da postoji kao samostalna komunistička država ma i pola godine, kada joj fale surovina potrebne za sasvim nezavisan ekonomski život...

Rosselli je u svim pitanjima dobro veziran i živo se zanima za sve probleme, zato i nije bilo teško svesti razgovor na naše manjiškosko pitanje. Govorio sam mu nešto o karakteru slavenske uzbuhe u Istri, o teškoj ekonomskom stanju našeg naroda, koje stvara od našeg seljaka političkog roba fašizma i ekonomskog roba talijanskog građanina... Slavenci se — sluše se — ovin sredstava obrane, koja se najmanje mogu osmisliti »teorizmom«, kako bi to bilo fašizam... Naš seljak inače nema ništa protiv talijanskih seljaka i radnika.

— To mi se čini tačno.
— Vi ste bez sumnje čitali program »Giustizia e Libertà« koji traži za manjine kulturnu i administrativnu autonomiju. Čini mi se da će uvalar takovo autonomije Slavenci naj dovoljno garancije za svoj narodni razvoj i ekonomski prosperitet.

— Smatrate li za kulturnu i administrativnu autonomiju kao dovoljnu? — Čini mi se da bi ta autonomija i zaštita manjinskog prava trebala da udja u konstituciju Nove Italije i da bi to dostajalo. Da vam otkoreno kažem, Slavenci ne bi u to imali najučje povjerenje i puno bi im se činila zgodnijom međunarodna garancija njihovih prava pred Društvom naroda, pošto bi Italiji suojevoljno preuzela na se obvezu međunarodne zaštite manjina.

— Mislite? U Društvu naroda bi to pitanje postalo stvar međunarodnih političkih kombinacija, što sve ne bi jamčilo pravodno riješenje tog pitanja. Ja ustoim, bar do sada, vidio da bi si manjine našle bolje zaštitenje po Društvu naroda, ako već same države ne ostaju i ne natada princip jednakosti naroda. Ali o tom bi se dalo govoriti. Rossellija prekinu škrpanje vraća, koja se ngljo otvore... Njegova djeteta pada na pod, pogleda nas svojim lijepim očima i začuje »Papa, papa«. Profesor Rosselli ustane da dignu svoje djeteta, poljubi ga ai odnese u obližnju sobu...

Veselo je sunce blistalo kroz prozore na krpu brošura i novina i na broju biblioteka Rossellija.

Iz digne sobe je dolazilo veselo šavranje i ušice djece od koje se tekao različito glas njuhke...

Rosselli je usao, naslanjao se kao da se ispričava i dale mi se pokazivao brošura i novine raznog formata i prčeno o nekim međotama borbe, koje su se pokazivale uspješnije u Italiji, oči su mu se isto onako uselalo, snijelište kao kad je poljubio svoje djeteta.

— Da, Nova Italija govori ljepše riječi socijalne pravednosti i narodne slobode i ova naša malina nošimama i braćurama što ih prelistavamo, rekoh u sebi, i Bože daj, da ovo sunce što nas je tako obililo objukne i koje nam sja u dušama zasje u dušama onih, koji pale i robuju na svojoj rodnoj grudi.

MALE VESTI

Venceslav Ušaj je u Gorici osuđen na konfinaciju za pet godina. Ušaj je bio veš u zatvoru za svoj politički rad, a predljudski godine je bio konfiniran na pet godina, i kasnije amnestiran.

Andrej Manfreda iz Kobariča, akademik i bivši politički kaznenik, osuđen je ponovno od specijalnog tribunala u Rimu na 9 i pol godina zatvora.

V bitki na Guadalajari je padeo med mnogim drugimi milicijskim »prosvotvoljci« tudi neki »rušniak Ivan.

Posebni vlak organizira ljubljanski »Putnik« za Gorico. Vlak bo šel konec teza meseca. Izletniki bodo obiskali Sv. Goro. Trst in Srednolice (Redipuzlija).

Karabinieri iz Kanalskega Kala so aretirali brata Pertovta Stanislava in Ivana, ker sta osumljena umora njune tete Marie Pertovt.

Blizu Renč so našli delavci na cesti proti Biljam mrtvega Franca. Siliča, starca 47 let, doma iz Bilji.

Veliki požar je vpenetil v Češkoj kar štiri domacije in sicer Antonu Copiju, Francu Suleriu, Josipinu Berginc, in Ljudmili Komec. Škoda znaša 60.000 lir.

Sodišču je bil rešen 24letni Pisk Anzel iz Ponikev nad Sv. Lucio, ker so dobili pri niem 6 litrov zganja.

V Gor. Branici so neznanj zlikovci okradli župnika Ivana Kosa. Odnesli so mu 600 lir v gotovini, 4 ure in nekaj cestvin. Ponič so se pritihtanili v niegovu stanovanju skozi klet in potem so vdrlj v niegovo spalnico, kjer so za hoteli raniti, kar se jim je celoma norečilo.

Tatovi so okradli v noči med 15. in 16. junijem trezovko Amalio Winkler iz Lokvi na Trnovski planoti. Odnesli so ii za 1000 lir blaza

Sodišču sta bila oredana 26 letni Planjšček Atilij iz Gorice in 25 letni Aldo Gumana iz Štandreja, ker sta žalila vojaščinu.

Mussolini je poihvalil ministra Tržičana Cobolli-Gizchi (nekadaj Kohal), ko se je vrnil iz Abesinije in mu je pokazal slike cest, ki so jih sedaj zgradili.

Težje poškodbe je doblj Križman Rudolf, star 31 let, iz Bazovice, ko se je neljal z vozom proti Dutoviam. Zaradi slabe ceste se je voz nagnil in Križman je tako nesrečno padel z voza pod konje, da je doblj težke notranje in zunanje poškodbe. Prenehali so za v. tržiško bolnico.

V Spahnju je padel na strani Francovih čet kot pilot neki Guido Presel (zotovo slovenskega porekla Prezeli), ki je bil rojen v Trstu, a je zadnje čase stanoval v Bocnu. Italijanski listi se hvalljo, da je zbil 23 rečih let.

Prešednjak »čehoslovacke republike dr. Beneš podijelio je talijanskomu ministru vanjskih posala grofu Galeazziu Ciano Orden Bijelog Lava prvog stepena.

Povečanje plača državnim činovnicima u Italiji stupa na snagu 1. jula ove godine, plače su povećane za 3 procenta te je time opterećen državni buđet za pol milijarde lira godišnje.

Vojnička sarađnja izmedju Njemačke i Italije se vidl i po tome što se od izvjesnog vremena iz Njemačke u Italiju liferuju teška munitija za brodske topove. Do sada su iz Münchena poslana četiri vlika sa 135 vagona. Drži se da Njemačka s talijanskim pristankom osniva u Genova i Napulju pomorsku bazu za snabđivanje mediteranske flote.

Posebni korpus granicara osniva se po odredbi Mussolinija sa zadatkom da brani u svako doba granice tako da će znatne jedinice vojske moći da se upotrebe za druge operacije.

Abunu Ćirila poglavara koptske crkve u Abesiniji primio je u audijenciji tal. kralj.

Delavci ki delajo v Abesiniji, in ki so iz goriske provincie, so poslali domov meseca maja 248.000 lir.

Jugoslavenska trgovacka delegacija za sporazum s Italijom otišla je u Rim 24. o. m. j. na sjednicu talijansko-jugoslavenskog mješovitog odbora.

Novi naslov generala Franca. Prema izvještajima iz Salamancie, odučeno je na posljednjoj sjednici nacionalističke junte, da se generalu Francu podijeli naslov »Caudillo«, što će reći vojđa, predvodnik..., po uzoru talijanskog »Duce-a« i njemačkog »Führer-a«.

Zabranjen je izvoz pirinča u Italije. Dekret nosi potpis, uz ostale i Mussolinijev i Ciano.

Gibanje cijena u Italiji. Po statistički milanskoj korporativnoj gospodarskoj savjeta, porastao je indeks cijena na veliko u Italiji prilično i to od 430.6 na 435.9. Od decembra prošle godine povećao se indeks za 87.10 godina ili za 18.06 posto. Po podacima centralnog statističkog ureda cijena tekstila u maloprodaji od aprila na maj porasle su za 8.0%.

Veliki sastanak talijanskih žena održan je u Rimu prigodom otvorenja ljetnih dječjih akcionista. Na sastanku je bilo oko 90.000 žena.

Šestogodišnji plan za podizanje talijanskog kotonijalnog imperija odobren je i objavljen na svečanjoj sjednici talijanske vlade

ITALIJA PRIPRAVLJA UVEDBO NOVIH DAVKOV JURINA I FRANINA

Obdavanje idrijskih ĉipkaric, obdavanje vrat in oken, sira in masla in raznih drugih stvari

Trst, junija 1937. — (Agis). — Z vseh strani prihajajo poročila, da namerava Italija uvedbi nove davke. Zaradi baje pripravljajo material za proučitev možnosti, kaj bi se še splašalo obdavčiti in kaj bi čim več prineslo. To nove dajatve bodo bržkone še težje za našega človeka kot so bile dosedanje. Ob uvedbi novih občinskih davščin na govejo živino, konje, prešiče in sploh na vse domače živali razen mačk in kokoši, so se naši ljudje upirali tem bremenom. Ker niso ničesar dosegli, so ponekod začeli kar na debelo odprodajati živino iz hlevov, drugod so jo morali, če so hoteli zadostiti zahtevam davkarje, ponuditi za so pomajšni delci. Idriljani so že itak tako težko prizadeti, da težje bi skoro ne mogli biti. Saj je moralo nad polovico rudarjev v svet za izjemo. Danes potemtakem bodo morale idrijske ženske opustiti tudi svoj obrt, kajti gotovo je, da ne zaslužijo toliko z izdelovanjem ĉipk, da bi lahko na te dohodke plačevali kakršne koli dajatve.

Iz okolice St. Petra na Krasu na poročajo, da so tankaj vse poti, ki peljejo na države in deželne ceste popisali nalašč zato poslani inženirji. Baje bodo morali občani plačevati poseben prispevek oziroma nov davek, ki bo odmerjen po razmerju občinskih cest, speljanih na države in deželne ceste.

OBČINSKI RAGUNOVODJA V ILIRSKI BISTRICI ARETIRAN

Reka, junija 1937. — (Agis). — V reške zapore je bil priveden občinski računovodja Caharija, uslužbenec na županstvu v Ilirski Bistrici. Osumljen je baje neklih pomajšljivosti v uradnem poslovanju. Ljudje namreč sklepajo da je ta sam samo namišljen zato, da bi pod to pretrgovno lahko odslužili Slovence. Omenjeni Caharija je namreč uslužben pri ilirsko-bistriški občini že dolga leta, morda celo od 1920, ali pa naslednjih dveh let. Ko je bistriška občina obsegala samo še trg Il. Bistrico je bil tu uslužben kot občinski tajnik in je vodil občinske posle vestno in dosledno. Bil je priden uradnik ki je svoje delo opravljal v zadovoljstvo vseh in vodil občinsko upravo zelo uspešno. Saj takrat ni občina zahtevala od občanov skoro nobenih davščin, a je imela velike prilhrankov, ki pa so v poznejših letih zginiili in se v zadnjih šestih letih spremenili v milionska bremena. O poteku preiskave proti omenjenemu občinskemu uradniku — Slovencu bomo sproti poročali.

TUDI PLEMENTASE U ITALIJI JE ZAJELA KRIZA

St. Peter na Krasu, junija 1937. — (Agis). — Naš list je že poročal, da zidajo novo obsežno parno žago v Korintih pri Knežaku. Podjetje je laško, a seboi bo pripeljalo samo laške uradnike in ie odknilno vse domače, ki so zaprosili za zaposlitev v pisarnak podjetja. Podjetje si je zagotovilo eksploatacijo v sučnjskih gozdovih, last kneza Schönbrunn-Waldenburga, ki je za dobo 15 let odstopil podjetju gotov kompleks gozdov v sekanje s Pokojem, da podjetje plača državi 5 postotno posojilo za posestva kneza Schönbrunn-Waldenburga. Iz tega je sklepati, da gospodarstvo omenjenega kneza, ki je lastnik obsežnih gozdov okrog Sučnjika, ni baš rožnato.

VIIHAR IN TOCA NA KRASU

Ko je val silne vročine narastel do vlika, je nad Goriško in Tržaško prišla viharna ploha. Po nekaterih predelih je padala debela toča, ki je uničila žitnate vinograde pod Sv. Križem pri Trstu in vinograde v Mirniku v zapadnih Brilih. Kjer pa toče ni bilo, je dež kmetijskim pridelkom zelo pomagal, ker je posebno na Krasu grozil suša.

SAMOUBOJSTVO KAPETANA U LUPOGLAVU

Lupoglav, juna 1937. Prve danee ovonj meseca t. j. trečeg u noči, napravio je ledjan kapetan redovite vojske deseter ajeterijskog puka iz Trsta samoubojstvo. Ovaj je kapetan imao da nadzire nekoliko topničkih baterija, a i municijske magazine, koji su kod nas napravljeni. Čuime od voljnika, da je ovaj kapetan pronicerljivo veću svotu novaca i da je imao doći pred vojni sud.

VELIKE KAZNE ZA KRIOMČARENJE

Dane juna 1937. — Iz našeg sela su četvorica seljaka osuđena za kriomčarenje. To su: Braća Delfar Anton i Karlo, kažnjeni na deset hiljada lira globe i svaki po dvije godine zatvora. Poropat Josip zvan Jekić na sedam stotina lira globe i devet meseci zatvora, te Brajković Ivan na osam stotina lira globe i godinu dana zatvora. Sva su četvorica uhvaćeni od finansijske straže kod Zeljana.

FASISTI PALI U ŠPANIJI U POPISU PALIH FASISTA ZA REVOLUCIJU I IMPERIJ

Mussolini je naredio tajniku stranke Stancu da iznasa palih fašista dobrovoljaca u španskoj okupaciji i popis imena palih fašista za revoluciju i za imperij

Da si ne bi kdo mislil, da je to samo domnevanje in sklepanje, naj pripomnimo, da smo obveščeni od merodajne strani, da je dobilo finančno ministristvo naloz, naj določi posebno komisijo, ki naj prouči in končno predlaga, kakšni davki bi se še lahko uvedli v fašistični Italiji. Naj jim svetujemo: na fašistične znake, pa bo kmalu dovolj denarja v državnih in samoupravnih blagajnah. Torej ni 5 postotno državno posojilo prav nič zaleglo. To je bilo tudi pričakovati. Naše ljudi te prednjprave razburjajo, zlasti ker se širijo govornice, da bo nova obdavevanje zavzelo najširši obseg. Tako obetajo tudi obdavevanje raznih milijih izdelkov, kot sir in maslo itd. Sicer na nam bo bližnja bodočnost pokazala, kaj vse bo zajelo »novo obdavevanje.«

Da si ne bi kdo mislil, da je to samo domnevanje in sklepanje, naj pripomnimo, da smo obveščeni od merodajne strani, da je dobilo finančno ministristvo naloz, naj določi posebno komisijo, ki naj prouči in končno predlaga, kakšni davki bi se še lahko uvedli v fašistični Italiji. Naj jim svetujemo: na fašistične znake, pa bo kmalu dovolj denarja v državnih in samoupravnih blagajnah. Torej ni 5 postotno državno posojilo prav nič zaleglo. To je bilo tudi pričakovati. Naše ljudi te prednjprave razburjajo, zlasti ker se širijo govornice, da bo nova obdavevanje zavzelo najširši obseg. Tako obetajo tudi obdavevanje raznih milijih izdelkov, kot sir in maslo itd. Sicer na nam bo bližnja bodočnost pokazala, kaj vse bo zajelo »novo obdavevanje.«

Da si ne bi kdo mislil, da je to samo domnevanje in sklepanje, naj pripomnimo, da smo obveščeni od merodajne strani, da je dobilo finančno ministristvo naloz, naj določi posebno komisijo, ki naj prouči in končno predlaga, kakšni davki bi se še lahko uvedli v fašistični Italiji. Naj jim svetujemo: na fašistične znake, pa bo kmalu dovolj denarja v državnih in samoupravnih blagajnah. Torej ni 5 postotno državno posojilo prav nič zaleglo. To je bilo tudi pričakovati. Naše ljudi te prednjprave razburjajo, zlasti ker se širijo govornice, da bo nova obdavevanje zavzelo najširši obseg. Tako obetajo tudi obdavevanje raznih milijih izdelkov, kot sir in maslo itd. Sicer na nam bo bližnja bodočnost pokazala, kaj vse bo zajelo »novo obdavevanje.«

ITALIJSKE BANKE POSILJAJU NA NAŠO ZEMLJO TALIJANSKE KOLONE

Gorica, junija (Agis). — O tem vprašanju ie bilo v našem listu že večkrat govora. Gospodarska kriza in socialne razmere v Italiji so prisilile našega kmetia da je šel na boben Italijani so to prav spretno izrabili v svojo korist. Za nisko ceno so pokouili naša posestva in nanje naseljuje svoje ljudi iz Italije. Toda s tem se ne končava vse. Hleboče najprej italijanizirali to zemljo in se unčijili našega človeka. Takih primerov imamo že več. Današ na dodano dneva, v Vipavski dolini, znano nam je zrakrta samo v Dornberu, a zrodilo se je tudi že v bližnji okolici, se pred nedavnim časom naselile banke italijanske kolone na naša posestva, ki so šla na boben. Te družine kolonov so zelo številne in posestva na precej manjša, tako da nikakor ne morejo preživljavati vseh družinskih članov. Kaiki te družine stelejo ne prav redko do 14 ljudi! In ker se ne morajo na noben način preživljati nadejo na rame najbližji instituciji — na občino. Ta jih mora prav leno rediti, in se ne sme pravi nič upirati. Tako grede težki stotaki in tisočaki domačega občinskega denarja orav za prav za tuice. Naši kmetice pravijo, da je to hulec kot vsaka toča...

ROPARSKI NAPAD NA ŽUPNIKA V BRANICI NA VIPAVSKEM

V ponedeljek, 8. t. m. ponoči sta dva neznanja moška vdrla v župnišče v Branici na Vipavskem ter pokradla iz shramb gnjihati in druge dobrine. Predzveča sta se splazila tudi v spalnico, kjer je počival g. župnik Franc Kos. Ko se je župnik ob roputu zbudil in zavpil, da ju prepodi, ga je eden izmed tovarjev popadel za vrat. Kar se je župnik branil in se glasno jevil, vili na je drugi ropar udaril s palico po glavi, da ga je obliha kri in je padel v nezavest. Roparja sta zbežala, nesed s seboj vse denar — 300 lir — kar ga je siromašni župnik imel.

NOVE OTKUPNE CIJENE ZA PŠENICU U ITALIJI

Novo otkupne cijene za pšenicu u Italiji iznose 125-140 lira orema 118-133 u 1936. Stalni talijanski komitet za žito određuje cijene po kojima će se otkupljivati pšenica od proizvođača. Predviđena je cijena od 125 lira za 100 kg za nesušeno i 140 lira za sušeno žrno. Ova cijena isplaćivat će se bez odbitka. U 1936 cijene su bile 118-143 lire, ali su se odbijali troškovi za smještaj i kamate za predaju. Nove otkupne cijene ostat će stabilne u toku cijele žetve, te će se stabilizovati i cijene brašnu i hljebu.

SETON WATSON O TALIJANSKO-JUGOSLAVENSKOM FAKTU

U petak na večer održao je na londonskom radiju predavanje o Jugoslaviji poznati prijatelj Jugoslavije prof. Seton Watson. On je branio Jugoslaviju i vladu dra Stojadinovića od prigovora zbog posjeta von Neuratha i zbog pakta prijateljstva izmedju Jugoslavije i Italije. G. Seton Watson rekao je, da Jugoslavija ima izvrsnu vojsku, u kojoj se danas u Evropi vodi računa. O posljednjem talijansko-jugoslavenskog pakta rekao je: »Zbliženje izmedju Beograda i Rima donijelo je jednu korisnu promjenu: prvo, poboljšanje stanja Jugoslavenskih manjina u Italiji drugo, likvidiranje talijanskoj mijesanja u Hrvatskoj i treće, unapređenje trgovinskih i privrednih odnosa izmedju dvije zemlje.«

Med našim fašisti na španski frontu or Guadalajari te bil ubit tudi fašistični general Alberto Luizzi iz Vidma. Padel te za »civilizaciju.«

Jurina (pjevca): Franca krave pomiza, malo namuzna ĉirullaj, ĉiruli, ĉirulluh ĉirullaj.

Franina: Ča si munjen, Jure, još će te vrći u katabuj, Raspiva si se ka da si na »sajmu u Zmlnju tamo nikadli lita devet stotega.

Jurina: Kakvi katabuj, Bog bija s tobom i božlj blagoslov, Še vidi da ne znaš ča se dogadja po svitu.

Franina: A ča se to dogodilo da možes tako na glas davčati?

Jurina: A ča nisi čujta za ono u Trstu?

Franina: Ča za ono u teatru, Kad su oni iz Ljubljane onako-lipo kantali?

Jurina: Baš to. Si valja čujta da je bija puno teatar. I svi oni kapurjionj su bili. Svi su pješkalj kako bliski kad se kantalo po našu, I cviča su njtu dall, i vikali su »Još, još...«

Franina: To san čujta. Povidja mi je fevruarjev Luka ki je bija tamo da su svi našli plakal od veselja i da su slobodno vikali »živjivo!«

Jurina: Dunke, si čujta, Pa znaš da njin niko nije ni reka, I još su svi naši prefeti, konzuli i centurionj i federali rekli da je bilo vrlo lipo i da triba opet do dođu oni iz Ljubljane po cijoj Taliji onako lipo pristavljati i pivati. I zato, vidiš, i ja slobodno ĉurilčen.

Franina: Da, da, ali to ni svejono, to tvoje ĉurilkanje i ono u teatru.

Jurina: Kako ni svejeno. Ča ni to isti jezik, ba kad se smi tamo, zašto ne bi i ja smija.

Franina: Imaš pravo, Jure, imaš pravo, ali politika je vrag.

Jurina: Kakva vrag, politika te opet ĉapala? Ti samo o politiki i svuda vidiš samo politiku.

Franina: A ja kažem da je to politika. Vidit ćeš da to ni svejeno.

Jurina: Odi ti ča s tvojom šporkom politikon. Ja ću ĉurilkači, da baš vidimo ko ima pravo.

Franina: Ćurilči, ĉurilči, ma me strah da nečeš za dugo. Jer politika je vrag, kažen li.

Jurina: Da baš vidimo je li se ovode ne smi ono ča se smi u Trstu, ja ću pivati (pjevja i odlaži):

Telec goni na pašu ĉirullaj, ĉiruli, ĉirulluh ĉirullaj.

NEMCI O GOSTOVANJU LJUBLJANSKE OPERE V TRSTU

Poučen za nemško naziranje je člančić ta je gostovanju ljubljanske opere v Trstu novsetila znana »Frankfurter Zeitung«. Najprei govori o slovenski in hrvatski narodni manjšini u Italiji in o njenem položaju, nato na med drugim nadaljuje: »Italijansko-jugoslavenski sporazum je prinesel narodni manjšini vidno olajšanje in italijanska oblastva so dovolila ljubljanski operi slovensko gostovanje v Trstu. To gostovanje se je razvilo v manifestacijo italijansko-jugoslavenskoga zblizanja. Slovenci in Slovenke, ki so bili med poslušalci seveda v večini, so bili do solz zidnici, ko so no skoraj 20 letih prvi spet stali pred nami pevci iz Ljubljane in jim predvaljali liero v njihovem maternem jeziku. Bili so trenutki, ko je glasno htenje napopolno vso hišo. Tudi »navozitci Italijani« so bili izinjeni sriščo takih čustvenih izlivov. Predstavi so prisostvovali mnogi tudi konzuli, med njimi tudi zastopnik države, ki jim sporazum med Rimom in Beogradom ne ere v politični račun. Takšni tudi sledilci so si morali na them opet zastaviti vprašanje, ali sprava med dvema svetovni pravico do materne jezika, ne omenit boljšeg prispevka evropskomu miru, kakor neki kakršnikoli naktov s pripadajočimi vojaškimi odgovori. Marsikateremu državniku bi želeli, da bi bil prisostvoval tržaškemu gostovanju ljubljanske opere.« Him.....

POSTUPAK PREMA BUNJEVAČKIM HRVATIMA U MADŽARSKOJ

»Subotzke novine« javljaju, da je nakon dolaska vlade Daranyia na vlast, poboljšan položaj bunjevačkih Hrvata u bajkatom »okružju« Sadržaj je bunjevačkim Hrvatima u Madžarskoj omogućen nesmetani kulturni rad na materinjem jeziku. Madžarske oblasti dovolile su bunjevačkim Hrvatima u Baji Kačmaru Gaji i drugim bunjevačkim naseljima, da nesmetano upotrebljavaju hrvatski jezik i da rade na kulturnom polju. Sada bunjevački Hrvati u Madžarskoj mogu predlaživati na hrvatskom jeziku i svoje kazališne predstave.

DA LI KREĆEMO NA BOLJE

Povodom Androvičevog talijansko-slovenskoga rječnika

Mali su narodi uvijek ovisni od milosti svojih velikih i jačih susjeda, koji im koje pravdu i kruti, ali opstaju dakle ipak navriše ovisni o njima samima, o njihovoj otpornosti i žilavosti. Svaki je narod sam kriv za svoju sudbinu.

Najtipičniji su nam primjer Baski, koji već stotinama godina odolijevaju nasrtajima svojih jačih susjeda, pa ipak nisu iscežili, makar su morali za svoju slobodu žrtvovati polovinu svog stanovništva. Volja za slobodom jača je nego bilo kakve žrtve.

Talijanski narod nas slabo poznaje ili ima o nama sasvim krive predočbe. Velika većina Talijana još danas misli da smo polubarbari. Androvič kaže u predgovoru svog divnog talijansko-slovenskoga rječnika, da se međusobno manje poznaćemo nego što se poznaju stanovnici Zelandije i Ekvatora, premda živimo u susjedstvu, takorekću u jednoj kući.

U tim njegovim riječima ima mnogo istine, barem što se Talijana tiče. Nije na nama krivnja, da je to tako. Mi smo poznali i poznavali talijanski narod, njihovu kulturu i težnje, jer smo od njih mnogo učili, crpili smo svoje snage na izvorima njihove kulture i bili su nam u mnogo čemu uzor i učitelji. Divili smo se njihovoj borbi za oslobođenje i ujedinjenje, njihovom Risorgimentu, Piemontu, Danteu, Cavouru, Mazziniju i velikim drugim velikim, koji su stvarali velika djela ne samo za Talijane, već i za čovječanstvo i evropsku kulturu.

Mi smo se doduše kasnije probudili, naš je Risorgimento zakasnilo, jer nismo imali za to dovoljno uslova. U tom kratkom razdoblju stvorili smo za sebe i čovječanstvo djela, kojima se možemo pohvaliti, uspjeh našeg malenog braja.

Mali narodi ne mogu na političkom i ekonomskom polju izraziti one uloge, koju igraju veliki narodi, ali na kulturnom polju mogu se s njima takmičiti i stvarati velika i vrijedna djela, ako ih u tom ne sprječavaju jači susjedi iz bilo kojih razloga ili zbog nerazumijevanja. Najviše zbog nerazumijevanja i neznanja. Neznanje je ponajviše uzrok svim mržnjama, predrasudama i omalovažavanjima među narodima. To je kulturni nedostatak, jer kultura ujedinjuje narode i čovječanstvo. Svi narodi žive za čovječanstvo i njihova kulturna nastojanja imaju jednaku vrijednost i cilj, bez obzira na to, da li je jedan narod broćano veći ili manji.

Kad bi Talijani poznavali historiju našeg i miroljubivog slovenskog naroda, njihovu borbu za opstanak i jezik, njihove kulturne napore na svim poljima znanosti i umjetnosti, kad bi poznavali barem jedan dio najnovije slovenske literature ili kojeg njihovog preštavnika, kad bi poznali teinog Cankara, Askercu, Gregorcicu i njihova djela, koja oplemenjuju duh sa svojim originalnim stvaranjima, koja čine ljubiti, samopri i plakanje, po svojoj prirodi svoj sud o njima ne temelji nijednako svoje postupke prema njima revirdrali, jer narod koji je pokazao toliko stvaralačke snage, toliku otpornost i žilavost nije zavrijedio, da se ga sprječava u njegovom daljnjem radu i životu.

Austrija je bila prena Slavenima u svojoj državi skroz nepravedna i naculinski je postupala s njima. Nije im dopuštala da se podignu kulturno i ekonomski. Nijemci u Austriji prikazivali su Slavene vanjskom svijetu kao polubarbare i nžnu rasu, nevjerdne slobode i jednakopravnosti, da tako lakše pred svijetom opravdaju svoja nasilja nad njima na političkom, kulturnom i ekonomskom polju.

Kao što su dakle Nijemci iz Reicha bili obavještavani o životu Slavenima preko Beča, tako su isto Talijani iz Kraljevine stvarali svoj sud o Hrvatima i Slovencima onako, kako im je bilo serviranu najviše preko Trsta.

Jasno je da si o nama nisu mogli stvoriti objektivne slike, jer su bili obavještavani od ljudi, koji su bili daleko od objektivnosti, daleko od prave kulture i od poznavanja naroda s kojim su živjeli u susjedstvu. Imali su sami svoje posebne račune ekonomske i političke prirode, svoje privilegije od kojih je bilo teško ostupiti, jer su donosile udobnosti i blagodat.

Iz toga je izvirala sva mržnja i klevetanje, sve laži o nama, kao barbarima i pastirima, koji smo skloni zločinima i kojima se ne smije dopustiti, da vode bilo koju ulogu u javnim i privatnim poslovima pokrajine i države, kojima se ne smije dopustiti, da se pridignu na kulturnom i ekonomskom polju.

Dakle čitaj gozlam i bojazan za svoje pozicije u budućnosti su diktirale tim informatorima, da nas talijanskom narodu prikažu u takovom svjetlu, nepovoljnom za nas. Ovi trgovci, bankari i posljednici uistinu naroda nisu ni poznavali, jer nisu imali s njim drugog dodira osim onog kada su mu uz veliku cijenu prodavali proizvode, koje su, čestito i od njega, lefifino kupili, ili kada je trebalo uterati mjenicu i baciti na bubanj seljakov imanje. Imali su imali dodira samo s ovim najblijedijima i najladnijima.

Ako bi se netko podizao, gledali su, da ga pridobiju za sebe, ili su poricali vrijednost njegovim djelima. Zato veliki Smargelja nije u Trstu mogao uspjehi sa

svojim operama, jer je priznao da je za svoja stvaranja crpio nadahnuća iz slavenske duše svoje malke Hrvatice i time se ponosio. Ne, jedan umjetnik ne može biti Hrvat ili Slovenac.

Bilo je i drugih pojedinaca, kulturnih ljudi, koji su o nama drugačije sudili, ali su bili osamljeni, jer je protivna strana bila bučnija i mnogobrojnija i sa jačim zaštitnicima.

Profesor Musoni, kako piše u predgovoru talijansko-slovenskoga rječnika, z. Androvič, izražava se u svojem djelu »La geografia per tutti« već 1893 god. o Slovencima najpovoljnije, hvali njihov prirodni talenat, njihovu literaturu i napredak, a mržnja koju općenito gaje Talijani prema Slovencima proizlazi iz nepoznavanja. Dakle ipak mržnja, koju su im uciepili trgovčki spekulanti ili Austrija, koja je slala na Talijane vojnike, najviše rekrutirane od slavenskog življa.

Talijanski narod nije kriv da je imao o nama takvo mišljenje, jer nije imao odakle crpiti prave podatke, jer nije o nama ništa dobar čuo, a sami smo bili slabi i bez mogućnosti, da strani svijet nesredno informiramo o našoj historiji, o našem teškom životu te da tako steknemo simpatije.

Možda ne bi ni naša posljednjata historija bila tako žalosna i teška, da se je realnije i sa više razumijevanja i poznavanja prilika gledalo na naš narod u Juljskoj Kraljini sa strane države. U tom žalosnom razdoblju opet su vodili glavnu riječ o na-

ma trgovčki spekulanti sa prezirnom mržnjom, pojačanom do kulminacije.

Ne znam kako su primili odličan talijansko-slovenski rječnik od Androviča, gdje Androvič u predgovoru iznosi kratak i jezgrovit prikaz o prošlosti Slovenaca, o njihovoj borbi za narodna prava i jezik, gdje nabrja najznamenitije Slovence na svim poljima znanosti i umjetnosti tako topla i objektivno, da mu možemo biti zahvalni. Kako ih se dojmio i srdačan prijem i kritike talijanske publike o ljubljanskoj operi, koja je pred nekoliko dana zostovala u Trstu i na Rijeci?

Vrijeme je da nas upoznamo, da revidiraju mišljenje i postupke prema nama, jer se ne može mrziti što mržnje ne zaslužuje.

Kad bi naš i talijanski narod imali mogućnosti, da pristupe jedan drugome neposredno, iskreno i pošteno, da pokažu sve ono što misle, što posjeduju, za čim čeznu, uvjeren sam da bi se sporazumjeli, da hoće vječito živjeti jedan pokraj drugoga u ljubavi i bratstvu.

Sva ona preziranja Talijana u prošlosti, sve one borbe protiv nama koji živimo jedni kraj drugoga, i sva ona mržnja koja je od pamitijevka posijana između naša dva naroda na granici Slavenstva i Romanstva, sve to bi moglo nestati na platformi međusobnog poštovanja i poštenog saradivanja.

Kada narod bude dobio riječ, ta saradnja će se sigurno i ostvariti. — ru.

OSAM GODINA

„NAŠEGA RODA“

Josip Ribičič

S ovom školskom godinom navršio je slovenski dječji list »Naš rod« osam godina izlaženja u Jugoslaviji. List je izlazio prije u Trstu pod imenom »Novi rod«, a s prenosom u Jugoslaviju nastavio je, pod istim uredničkom Josipom Ribičičem, tradelju vodećeg lista za djecu.

»Naš rod« je ove godine povećan za 64 stranice, pa je i po veličini najveća revija za djecu u Jugoslaviji. List je izlazio ove godine u nakladi od 20.500 primjerkata, što je rekordna tirazja za naše prilike.

U skladu sa savremenim razviktom literature i pedagogije, specijalno pedopsihologije, urednik lista Jo uspio da uz velik broj odličnih književnih i slikarskih saradnika, stvorili list vrlo zanimljivim, odgovornim, a uz to da list i sa estetski najvišim stajališta bude na visini prave literature, šta nije uvijek slučaj s ostalim dječjim listovima. U »Našem rod« saraduju mnogi poznati književnici i slikari, pa je »Naš rod« prvi list za djecu gdje se moglo praktički prikazati da ne postoje dvije književnosti za djecu, odrasle, veće književnosti za djecu i ista i da je glavni uvjet dobrog lista za djecu taj da bude na umjetničkoj visini.

Predavanje o Rikardu Katalinić-Jeretovu, na zagrebačkoj radio stanici

Isprvak — U izvještaju o predavanju g. Andrije Gerašića na radiju o Rikardu Katalinić-Jeretovu, objavljenom u posljednjem broju, pokrivala se mala greška. Namjesto... a-1918 ide k Družbi sv. Ćirila i Metoda u Opatiju. Zabuna je u godini, a čitatelj je i sam mogao opaziti grešku, jer 1918 su već »prišli Talijani u Opatiju i sve se preokrenulo tumberekao bi naš barba Rike.

ALBERT SIRK PETDESETLENIK

Ljubljana, junija 1937. — (Agis) — Poleg dvor naših rojakov, o katerih je »Istra« že poročala, se je v maju srečal z Avstrijcem tretji naš kulturni delavec, Albert Sirk. Neopačeno je praznovao svoj življenjski jubilej, le nekateri slovenski listi so se ga spomnili ob tej priliki.

Albert Sirk se je rodil v Sv. Križu pri Trstu dne 26 maja 1887 in je potomec stare ribiške rodbine. Obrtno šolo je obiskoval v Trstu, akademijo v Benetkah, kjer je bil učence mojstra Tita. Akademijo je končal z odliko in dobil na koncu razstavi kot prvi tulerodni absolvent prvo nagrado. Po končanem študiju je potoval po Italiji, ko se je vrnil domov je stopil v službo k mornarici kjer je ostal deset let. Prepotoval je velik del sveta, med tem pa pridno slikal marine, za katere je imel mnogo odličnih malecve med višjimi avstrijskimi mornariškimi častniki.

Po vojni se je Sirk vrnil domov in prevzel službo učitelja risanja na Italijanski gimnaziji v Trstu. Ker se ni hotel vpisati v fasilčni sindikat so ga odpustili in začasnó dobil mesto na CM Šoli pri Sv. Jakobu v Trstu, v tudi tu ni ostal dolgo, ker je moral oditi v se zateči v Jugoslavijo. Nekaj časa je bival v Ljubljani, nato je dobil kontraktualno mesto in bil do deljen maščanski šoli Sv. Lenart v Slovenskih gorah, kjer je še danes.

Zibelka mu je stekla ob našem kraškem morju, kjer je preživel tudi svoja mlada leta. To naše morje in svet ob njem je Sirk dojel in došel tako globoko, kot noben drug naš likovni umetnik. Kot morje tako tudi naš kraški svet ob njem sta mu pustila pečat, ki ga kažejo vsa njegova dela, zlasti pa ona iz časa ko je živel v Trstu.

Sirk je zgodaj pokazal svojo nadarjenost v slikarstvu, a se je pozno otrešel šole in se osamosvojil. Ko je to dosegel, se je v svojih diletih predstavil krepak, zdrav in močan. V slikanju raznih ljudi je pokazal najboljši spretnega in doslednega in nam za naš slikal v vseh možnih spretnostih kot tudi življenje ob njem, posebno ribiško. Za morje in burjnost. Zato nam v zadnjih letih silka južne kraje naš države. Pokazal pa se je tudi kot dober portretist.

Čitateljem raznih naših listov in revij iz Trsta bo znan tudi kot ilustrator in karikaturnist. Zvesti sostrudnik pa je še danes mladinskega mesečnika »Našega roda«. Našem občinstvu bo znan iz raznih razstav. Saj se udeležil skoro vsake razstave ljubljanskih likovnih umetnikov, hodil v Ljubljani na narodni in Celju ali v Zagrebu in Beogradu. Razstavljal na je tudi v Londonu, na Reki in Onafili ter v Trstu. V maju je priredil samostojno razstavo svojih del v Mariboru, ki je bila pozdravljena ob otvoritvi in o kateri so prinesli kritiki pozitivne ocene.

V podrobnosti njegovega dela se ne moremo spuščati, ker imamo za to »poklicani, pač pa bi radi približali, da je slikar Albert Sirk eden med mnogimi onimi našimi kulturnimi delavci, ki častno zlostajajo naše Brezštevila njegovih akvarolev in olj predstavljajo razne lepote naše zemlje tam doli ob kršnem Krasu in ob plavem Jadranu.

Kot mnogim drugim našim rojakom tudi njemu razmere ne priznajo. Kralji še danes je nastavljen le kot kontraktualni čilel v malem slovenskem trgu, kjer nima možnosti in prilžnosti, da bi se razmahnil in delal onem obsegu, kakršnega zahteva njegova zmožnost in želja.

S iskrenim čestitkam pridružujemo želje, da bi v svojem umetniškem delovanju doživel zasluženih uspehov in šel do skrajnih življenjskih meja.

MATE BALOTA

LIPI TIČI

Lipa dico, mali Istrijanci, iz Istrije brižne izagnanci, ki nimate hiže ni hižlišta, daleko od rodnega ognlišta. Sami ste u svitu ka kosiči, zdravi bili, lipi mali tiči!

Sada ide kraj Školsemu litu kada sve je u najljubčen cvitu. All lipča od svakega cvitu to je kita istarskih ditčca. Po svih školah na slovenskn jugu, vi činite jenu vrstu dugu.

Prija nego školu ostavite, tiči mali malo promislite na Istriju i njeno kamenje, koje čuva staro van korjenje. Di sto rod je usadija žile, di su naše starc majke mile.

Vaše žile sad su porizane, vaše mlade diše razfidane. I puti za dragu domovinu prisćen svakon njenom sinu. Naša zemlja priko mora čeka zašad dicit nazad da dočeka.

Lipi tiči, vi starega roda, stareg roda i dobrog poroda. Vi ste dicit zemlje i kamena i mlad ste ka trava zelena. Zato nikad ne gubite vjru, ki viruju nikad ne umiru.

Vaša vira je zemlja crlena, kako srce li moru položena. To su gore i ravnice plave, silni ljudi ki po njih borave. Tima ljudon trdu viru dajte i na delu straha ne poznajte.

Ovu pjesmu Mate Balote izveli smo iz broja 10-12 z. 1933 »Matica Istara« n. n. »Klic« čino da je naša, prigodom svršetka školske godine. Čitaju ponovno naš mlad i stariji djaci, jer je njima i upućena.

Čakuli z Opatije

Kad je »Istra« naš list zač ne himo va njoj malo po naša poćakulali. Da znate z se svega far niente ovdje doma, pal bi na — i od čuda. Judi su se na ten letljen suncu posensoga zemliti. Povedaju kako se naša deca spravljaju s preka semo na izlet. Konzul da gre sen na ruku. Svi dobivaju pismene pozive (neken je bome prišla i posebna deputacija da jih prosi) neka se za boga brzo vrnu baren videt kega čuda su ovi ovdje pulli nas storili.

Do jengava svi će se mirno moć vrnut va Zagreb al va drugi del Jugoslavije kade su već nastajeni. Nika neke hitit va pržun. Nikemu neće nisi storit. Ma siguro će ih se malo nač ki će otet poć nazad va progovstvo, dugo od svoje domovini. Sven će se pjažat više ostak kade su se rodili.

Kraj su tako polepšali. Po svuda parki, svuda kipi za počivat, flaku bačali, za svode far niente drugo. To je čuoke ra. Ni ne pamet li neće pit čuža za slobodun. Morda neće ni glad očulit. Samo će se naslajavat gledajuća. Ne smēs se čudit ako te ki bilo pogleda kad ga zapitaš: a ki je sve to storil (delavci)? Kako živu ti judi, su zadovoljni? Takova pitanja ti ne smēju pšat na pamet. To je zabranjeno. Puno tega je zabranjeno, jako puno. Na parade smēs poč, dizat desnu ruku negda smēs, negda moraš. I va creakav se mora poč. Tamo ćeš puno čut da će nan bit blago na nebe, da čne carstvo ni od ovega sveta i puno još slitnega. Ma se ni ovdje ne smēs čudit.

Mej ten, vrtno se malo va Jugoslaviju. Čuda se poveda za vaš izlet od onuda semo. Da je naručena nova serijska autobus za vas, nove bandere. Opjinske banovinske i državne ceste da se proširuju narocito za vaš izlet. Jo da jih je trebe samo asfaltirat. Ma to sve ne delaju da vam pokažu kako vas ne žele imet va svojoj sredini i kako bi otel da grate ča brže ču. Naprotiv. Vec su se organizirali posebni odbori ki će se skrbet za veličanstveni doček kad se budete vrnuti nazad onamo. Da su va strahovito zavoleli i samo lšću kade b' vam ugodili. Ako ki pogine od emigranti va posle to da je za te tamo narodn žalost. Tamo vas na rukah nose. Ovdje pak tako je narod za vas oduševljen! A znate zač? Zato, aš ste za njega tam preko tako puno storili. (To morate i sami znati). Aš ste složali kako nisu nikad nigdere bili Istrani složni. Aš se ne koljeje kako pak i mašca. I gospoda i delavci da ste vavak dakorod.

I onda, viast se ovdje bolj narodnoga oduševljenja. Razumete? Tako bi mogli nagrut na vas i stat kemu va uzbuđenje na kali. I, vidite, samo zato su prilazne za vas, kad pridete, posebne železne gajbe. Od konfina do ovdje čete bit va njimi zalokotani. Narod će vas moć samo gledat, kantat van i hitat na vas rožice. Budite svi koliki pripravni na sve to i još čagod drugoga... Na Portiče (v Opatiju), junija 1937. Jakometo Perđes

